

22. *Iastremska O. M.* Ekonomichna efektyvnist marketynhovoї diialnosti pidpriemstv : monohrafiia / O. M. Yastremska, N. V. Strupynska. – Kh. : VD «INZhEK», 2014. – s.

23. *Balabanova L. V.* Stratehichne upravlinnia marketynhovoї diialnistiu : monohrafiia / L. V. Balabanova, Yu. M. Lohvina. – Donetsk : DonNUET, 2012. – 250 s.

24. *Balabanova L. V.* Marketynh pidpriemstva : navch. posib. / L. V. Balabanova, V. V. Kholod, I. V. Balabanova. – K. : Tsentр uchbovoi literatury, 2012. – 612 s.

25. *Makkonnell K. R.* Ekonomyks / K. R. Makkonnell, S. L. Briu. – M.: YNFRA-M, 2009. – 944 s.

26. *Prozorova I.* Orhanizatsiino-ekonomichnii mekhanizm vplyvu marketynhu na efektyvnist diialnosti promyslovoho pidpriemstva [Elektronnyi resurs] / I. Prozorova, L. Shestopalova // Skhid. – 2010. – № 3(103). – S. 44-47. – Rezhym dostupu: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/22129>.

27. *Herasymenko I. M.* Mekhanizm marketynhovoho zabezpechennia aviakompanii spetsialnoho pryznachennia pry vykonanni ahroaviatsiinykh robit / I. M. Herasymenko // Problemy systemnoho pidkhotu v ekonomitsi : zb. nauk. prats:– K. : NAU, 2014. – Vyp. 50. – S. 126-131.

УДК 657 : 005.52 : 005.934 : 005.936.3

Мельник Н. Б.

ВИМОГИ ДО ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті обґрунтовано вимоги до обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства, які мають рекомендаційний характер, щодо дотримання. Однак їх врахування при формуванні інформації для

управління підвищить рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, інформаційне забезпечення, економічна безпека підприємства.

Melnyk N. B.

REQUIREMENTS FOR ACCOUNTING AND ANALYTICAL PROVISION OF ECONOMIC SAFETY OF THE ENTERPRISE

The article substantiates the requirements for the accounting and analytical support of the enterprise's economic security. They are of a recommendatory nature. on compliance. However, their inclusion in the formation of information for management will increase the level of economic security of the business entity.

Key words: accounting and analytical support, information support, economic security of the enterprise.

Вступ. Облікове та аналітичне забезпечення мають, як правило, числові значення. Перше означає фіксацію минулих подій, а друге – їх оцінку та визначення перспектив розвитку. Однак у сучасних мінливих умовах господарювання кожен суб'єкт повинен своєчасно реагувати на всі зміни у різних аспектах діяльності: правовому, кадровому, фінансовому, матеріальному, техніко-технологічному тощо. У сукупності останні становлять складові економічної безпеки підприємства, в управлінні

якими важливе значення має інформаційне забезпечення.

Питання формування обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства відображають у своїх працях Н. В. Бондарчук, М. М. Караїм, В. В. Кірсанова, В. С. Лень, Ю. М. Ніколайчук, О. М. Фащенко, А. М. Штангрет та ін. Вони мають різносторонні напрями, містять теоретичне та практичне підтвердження, але водночас не втрачають актуальності для подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою написання статті є визначення вимог до обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства рекомендаційного характеру. Адже вони стосуються більше інформаційних ресурсів, що мають не завжди кількісне, але й описове відображення, та необхідні для управлінського процесу.

Результати. Вимоги до облікового забезпечення економічної безпеки та всієї діяльності підприємства визначені на науково-методичному рівні, частково затверджені на норматив-

ному, перевірені досвідом і часом. Їх недотримання призводить до викривлення облікових показників, а також порушення законодавства. Методологічне підґрунтя мають вимоги до аналітичного забезпечення, можливо не такий суворо законодавчий характер, але їх порушення зумовлює необ'єктивну оцінку даних.

“Облікову інформацію оброблюють різними методами економічного (фінансового), статистичного, математичного аналізу. Методи аналізу використовують також і до іншої інформації, яка не продукується на підприємстві, але її врахування необхідне при прийнятті управлінських рішень” [1].

Процес управління підприємством передбачає збирання, узагальнення, оброблення, аналізування та передавання інформації між різними рівнями управління та підрозділами для прийняття відповідними суб'єктами певних управлінських рішень [2, с. 526]. Вона, як “сукупність відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів управлінських рішень” знаходиться в основі обліково-аналітичного забезпечення [3].

Деякі науковці вважають, що обліково-аналітичне забезпечення повинно відповідати таким вимогам:

- надавати користувачам інформацію про поточний стан і тенденції розвитку підприємства та зміну конкурентного середовища;
- подавати суб'єктам безпеки інформацію про поточний рівень економічної безпеки шляхом розрахунку найважливіших якісних та кількісних показників;
- виявляти, ідентифікувати та відстежувати розвиток внутрішніх та зовнішніх викликів, ризиків та загроз;
- протидіяти промислому шпигунству та витоку конфіденційної інформації;
- чітко та достовірно відображати в зовнішній та внутрішній звітності всі господарські операції, що здійснюються на підприємстві;
- забезпечувати внутрішній контроль за діяльністю підприємства;
- формувати інформаційну базу для прийняття рішень у процесі управління економічною безпекою підприємства;
- формувати базу вихідної інформації для складання планів розвитку підприємства;
- виявляти вплив окремих чинників на формування, використання та кругообіг активів і капіталу;

– сигналізувати про виявлення суттєвих змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, які можуть вказувати на момент виникнення чи реалізації певної загрози [4, с. 37; 5].

Основними завданнями здійснення обліково-аналітичного забезпечення є:

- діагностика фінансово-господарського стану підприємства з метою упередження його неспроможності (банкрутства);
- оцінка стану та рівня економічної безпеки власного підприємства;
- оцінка рівня економічної надійності контрагентів підприємства;
- підготовка інформації для обґрунтування управлінських рішень про доцільність здійснення заходів з нівелювання впливу виявлених загроз та небезпек;
- надання інформації для оцінки заходів по забезпеченню стратегії економічної безпеки підприємства;
- контроль за збереженням та ефективним використанням корпоративних ресурсів підприємства;
- ідентифікація підприємницьких ризиків і пов'язаних з ними потенційних загроз в системі бухгалтерського обліку, тощо [6, с. 67].

Обліково-аналітичне забезпечення – це діяльність, яка пов'язана із збором, реєстрацією, узагальненням, накопиченням, передачею інформації зацікавленим користувачам, і водночас, процес забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідною якісною інформацією [3].

Що стосується обліково-аналітичної складової у забезпеченні економічної безпеки підприємства, то вважається, що системних наукових досліджень щодо методик і технологій збору та обробки обліково-аналітичної інформації поки не здійснено [6, с. 64]. Це означає, що вона може мати не тільки системний, але стихійний характер, і базуватись не лише на точних облікових та оціночних даних, а на постійних спостереженнях. Зокрема, якщо розглядати інформацію з точки зору фінансового обліку, то вона може мати точний характер, а якщо управлінського, тобто стратегічного, то так званий наближений.

Саме з такої позиції, і враховуючи, що інформація є основою обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства, до останнього можна сформулювати такі вимоги:

- кількісне відображення (за можливості)
- економічна безпека підприємства включає вивчення не тільки даних обліку і аналізу, але

й інші зовнішні та внутрішні фактори діяльності, які доцільно переводити у числові значення. Однак вони часто стосуються невимірювальних показників;

– *якісна характеристика* – всі аспекти діяльності господарюючого суб'єкта повинні мати, навіть за наявності числового, описовий характер із позиції їх впливу на економічну безпеку. Це можуть бути висновки на основі аналітичних розрахунків або поточних даних обліку;

– *часта наближеність даних* – інформація щодо економічної безпеки підприємства повинна формуватись не лише бухгалтерською службою, але всіма іншими структурними підрозділами. Або якщо на підприємстві впроваджено управлінський облік, то незважаючи на те, що він, як правило, ведеться обліковими працівниками і базується на даних фінансового, часто має перспективний прогностичний характер;

– *об'єктивність подання фактів* – незважаючи на іноді словесний характер, вся інформація, що стосується економічної безпеки підприємства, повинна бути подана керівництву констатовано, тобто без викривлень та перекручень;

– *суб'єктивність сприйняття даних* – оскільки кожне інформаційне джерело з питань економічної безпеки підприємства є компетентне у своїй сфері діяльності, то доцільно, щоб сформовані ним дані були подані керівництву також із позиції власного трактування;

– *“мозковий штурм”* – при прийнятті управлінських рішень з питань економічної безпеки підприємства доцільно сформувати робочу групу, яка зможе підвищити їх ефективність. Вона може включати не лише працівників підприємства, але і зовнішніх консультантів, залучених експертів та ін.;

– *неформальність (вільність) у формуванні даних* – якщо показники фінансового обліку мають строго визначений формалізований характер, то вся інша управлінська інформація може мати графічне, схематичне та інше відображення. А також створюватись не у законодавчо визначений часові періоди, а частіше всього за вимогою керівництва;

– *альтернативність рішень* – питання економічної безпеки підприємства повинно бути завжди актуальним і мати можливість вирішення через прийняття найефективнішого рішення. Для досягнення цього доцільним є можливість його вибору серед переліку доступних;

– *формування функціональних взаємозв'язків* – оскільки економічна безпека підприємства це сукупність взаємопов'язаних складових, то формування інформації щодо кожної з яких не може мати відокремлений характер. Адже зміна однієї завжди змінює дію інших;

– *систематизація інформаційного масиву* – на економічну безпеку підприємства впливають внутрішні та зовнішні чинники, які включають багато складових. При всеохоплюваності дії кожного з них формується безліч інформаційних даних, застосування та врахування яких неможливе без їх попереднього групування та узагальнення;

– *реакція на зміни умов функціонування підприємства* – облікові дані не мають можливості вчасно відображати зміни у різних аспектах діяльності господарюючого суб'єкта, які не стосуються фінансового стану. Відповідно необхідним є інформаційне забезпечення необлікового значення, яке вивчатиме середовище його господарювання.

– *своєчасність внесення коректив* – економічна безпека підприємства це стан непостійний, він міняється під впливом різних чинників. Однак кожному підприємству доцільно прагнути його досягнути, що є неможливим без необхідного вчасного коригування прийнятих рішень;

– *випадковість інформаційних джерел* – функціонування підприємства передбачає вивчення передового досвіду інших суб'єктів у сфері досягнення економічної безпеки, врахування позицій конкурентів тощо. Це означає необмеженість у виборі джерел інформації і їх різноманітність, що часто мають спонтанний характер;

– *необмеженість часових даних* – забезпечення економічної безпеки підприємства може мати коротко- та довгострокові перспективи, однак терміни їх досягнення часто невизначені. А також необхідна для керівництва інформація необлікового характеру може не бути обмеженою у часі формування;

– *обґрунтування потенційних наслідків* – кожне управлінське рішення перед прийняттям повинно бути обґрунтоване з позиції не лише економічної безпеки підприємства, але всіх можливих результатів.

При врахуванні вищезазначених вимог до обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства досягається його мета: “надання достовірної та релевантної інформації для управління економічними про-

цесами підприємства при виборі напрямів підтримання його безпеки та стійкого розвитку” [6, с. 67].

Висновки. У суспільних колах та економічному середовищі відповідальність за досягнення економічної безпеки підприємства належить до компетенції керівника (управлінського персоналу). Хоча насправді у її досягненні зацікавлені всі його працівники, що означає доцільність їх залучення хоча б до формування необхідних керівництву даних. Найважливішим у цьому процесі є обліково-аналітичне забезпечення, яке частіше всього базується на даних обліку та оцінці звітності. Однак сфера господарювання суб’єкта не обмежується інформацією про майновий стан, результати діяльності і не становить замкнутої внутрішньої системи. Це означає наявність зовнішніх факторів, вплив на які з боку підприємства частіше всього неможливий, але доступне нівелювання/зменшення їхньої дії. Цього можна досягнути при врахуванні вищевизначених вимог до обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства, під яким скоріше всього у даному випадку розуміється всеохоплююче інформаційне забезпечення, що є необмеженим у часі, просторі і джерелах формування. Однак воно потребує систематизації при одночасному об’єктивному поданні та суб’єктивному тлумаченні з урахуванням потенційних наслідків управлінських рішень.

Література

1. *Лень В. С.* Обліково-аналітичне забезпечення: визначення поняття / В. С. Лень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/eldorado/Downloads/oblikovo-analitichne.pdf>
2. *Штангрет А. М.* Механізм формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства / А. М. Штангрет, М. М. Караїм // Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 16. – 2017. С. 525-529. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/105.pdf>
3. *Бондарчук Н. В.* Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства / Н. В. Бондарчук, Ю. М. Ніколайчук // Ефективна економіка. – № 12. – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5410>

4. *Гайдук І. С.* Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства / І. С. Гайдук // Економічний вісник університету: Економіка та управління. – Випуск № 28/1. – 2016. С. 33-39. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?

5. *Штангрет А. М.* Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства / А. М. Штангрет // Вісник асоціації докторів філософії України. – 2015. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : elibrary.nubip.edu.ua/15960/1/12tly.pdf

6. *Кірсанова В. В.* Обліково-аналітичне забезпечення як складова функціонування системи економічної безпеки підприємства / В. В. Кірсанова, О. М. Фашченко // V Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті» (Одеса, 10-12 грудня 2014 року). – С. 63-68. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/science/ipreed/2014/63.pdf>

References

1. *Len V. S.* Accounting and analytical support: definition of the concept / V. S. Len [Electronic resource]. – Access mode: <file:///C:/Users/eldorado/Downloads/oblikovo-analitichne.pdf>
2. *Shankret A. M.* The mechanism of formation of accounting and analytical support for the management of the economic safety of the enterprise / A. M. Shanthret, M. M. Karaim // Global and national problems of the economy. – Issue 16. – 2017. p. 525-529. [Electronic resource]. – Access mode: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/105.pdf>
3. *Bondarchuk N. V.* Accounting and analytical support for the management of the company's economic security / N. V. Bondarchuk, Y. M. Nikolaichuk // Effective Economics. – No. 12. – 2016. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5410>
4. *Haiduk I. S.* Accounting and Analytical Support for Managing the Economic Security of the Enterprise / I. S. Haiduk // Economic Bulletin of the University: Economics and Management. – Issue No. 28/1. – 2016 pp. 33-39. [Electronic resource]. – Access mode: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?
5. *Shankret A. M.* Accounting and Analytical Support for Managing the Economic Security of the Enterprise / A. M. Shanthret. // Bulletin of the Association of Doctors of Philosophy of Ukraine. – 2015. – No. 1. [Electronic resource]. – Access mode: elibrary.nubip.edu.ua/15960/1/12tly.pdf
6. *Kirsanova V. V.* Accounting and analytical support as an component of the functioning of the system of economic security of the enterprise / V. V. Kirsanova, O. M. Faschenko // V International scientific and practical internet conference "Problems of the market and development of regions of Ukraine in the XXI century" (Odessa, December 10-12, 2014). – P. 63-68. [Electronic resource]. – Access mode: <http://economics.opu.ua/files/science/ipreed/2014/63.pdf>